

מאי 2015

זכויות ילדי פנימיות במוסד לביטוח לאומי

1. הגדרות

ילד – סעיף 238 לחוק הביטוח הלאומי

מי שמקיים את אחד התנאים הבאים:
(א) עד גיל 18.
(ב) עד גיל 20, וכל עוד עיקר זמנו של הילד מוקדש ללימודים על יסודיים.
(ג) עד גיל 20 וכל עוד הילד שוחר במסגרת קדם צבאית המאושרת ע"י צה"ל (לרבות מכינה קדם צבאית).
(ד) עד גיל 21 וכל עוד הילד משרת בהתנדבות למטרה ציבורית-לאומית והשירות הסדיר נדחה בשל ההתנדבות (שנת שירות, ש"ש).
(ה) עד גיל 24 וכל עוד הילד משרת בשירות חובה בצבא או בשירות לאומי.

קיימים סעיפים בחוק הביטוח הלאומי בהם יש הגדרת ילד יותר מצומצמת מהאמור לעיל.

מקבל התשלום

- הקצבאות המגיעות בעד הילד משולמות בדרך כלל להורים, שהם גם האפוטרופוסים הטבעיים של הילד.
- אם בית הדין מינה אפוטרופוס – הקצבאות בעד הילד ישולמו לידי האפוטרופוס (על הרכוש). יש למסור לביטוח הלאומי צו מינוי אפוטרופוס ופרטי חשבון בנק של האפוטרופוס.
- בחלק מהקצבאות יש אפשרות ל"מינוי מקבל גמלה" בהיעדר אפוטרופוס. ההליך כולל בירור אצל פקידת השיקום בביטוח הלאומי, שהיא עובדת סוציאלית בהכשרתה. פקידת השיקום תשוחח גם עם גורמי הרווחה המכירים את המשפחה לפני החלטתה.
- כשאין שום גורם מתוך המשפחה, כגון סבא, סבתא, דוד, דודה או אחים בוגרים, יש אפשרות למנות את אחת מהעמותות המטפלות בחוסים, כמו עמותת שפר.
- מגיל 16 או 17 (פירוט בטבלה), כאשר יש לילד חשבון בנק משלו, ובכפוף לאישור פקידת השיקום, המאשרת כי הילד אחראי לטיפול בכסף, אפשר לשלם את הקצבאות ישירות לידיו. יש להגיש מכתב בקשה בעניין זה בליווי דו"ח סוציאלי לפקיד הגמלה הרלבנטית.

2. הזכויות

להלן רשימת הזכויות הניתנות לילדים נעדרי עוגן משפחתי:

1. קצבת ילדים	
ילד עד גיל 18 רווק ונמצא בישראל	אוכלוסייה זכאית
חודשית	תדירות התשלום
אמו של הילד; אביו- אם הוא בחזקת האב בלבד. אפוטרופוס או מקבל גמלה שמונה ע"י הביטוח הלאומי. נער מעל גיל 17- אם יש נתק מהמשפחה ורקע של חוסר עורף משפחתי (כפוף לדו"ח סוציאלי המנמק את הרקע המשפחתי והמלצת פקידת שיקום של הביטוח הלאומי).	מקבל התשלום
	הערות

2. מענק לימודים	
ילדים בגילאי 6-14, אשר בחודשים יולי או אוגוסט של אותה שנה מתקיים לגביהם, בין היתר, לפחות אחד התנאים הבאים: (א) להוריהם יש לפחות 4 ילדים הזכאים לקצבת ילדים, ואחד ההורים מקבל מהמוסד לביטוח לאומי קצבת נכות כללית, הבטחת הכנסה, דמי מזונות או ז"ש. (ב) ההורה מקבל הקצבה הוא הורה יחיד ("הורה עצמאי") או מנהל הליך להשתחרר מקשר הנישואין במשך שנתיים לפחות. (ג) הילד הוא ילד נטוש או ילד יתום לפי חוק הבטחת הכנסה. (ד) האם שוהה במקלט לנשים נפגעות אלימות.	אוכלוסייה זכאית
אחת לשנה- בחודש אוגוסט (לקראת תחילת שנת הלימודים)	תדירות התשלום
המענק משולם לידי מקבל קצבת הילדים, בדרך כלל - הורים או אפוטרופוס. בהיעדר הורים או אפוטרופוס – החל מגיל 17 אפשר לשלם לידי הילד, בכפוף לאישור פקידת שיקום של הביטוח הלאומי.	מקבל התשלום
מטרת התשלום- הצטיידות לקראת שנת הלימודים.	הערות

3. הבטחת הכנסה	
הגדרה	"ילד יתום": יתום משני הוריו או יתום מהורה אחד וההורה השני נעדר. "ילד נטוש": ילד שהוריו נטשו אותו בישראל ובלבד שאחד מהוריו הוא תושב ישראל, או ילד שאחד מהוריו, שהוא תושב ישראל, נטש אותו בישראל, וההורה השני נפטר, נעדר או שאינו מתגורר עמו ונבצר ממנו דרך קבע מלמלא את חובותיו כלפי הילד. נעדר / נבצר ממנו לתפקד כהורה = גר דרך קבע בחו"ל, עקבותיו נעלמו, לא ידוע, נמצא בכלא, לא מסוגל לתפקד כהורה עקב מחלות נפש, פיגור או עקב התמכרויות וכדומה.
אוכלוסייה זכאית	ילד יתום/ נטוש שנמצא אצל סבים, אחים בוגרים. בדרך כלל מי שנמצא אצל דודים אמור לקבל דמי אומנה באמצעות העמותות. מי שזכאי לדמי אומנה אינו זכאי לגמלה להבטחת הכנסה, שכן אוצר המדינה כבר נושא בעלויות החזקתו. לילדי פנימיות: הגמלה משולמת בחודשים שבהם הם יוצאים מהפנימייה לפחות ל- 15 ימים (מעל מחצית החודש). מתאפשר בחגי תשרי, פסח והחופש הגדול, וילידים נוצריים/מוסלמים בהתאם לחגיהם.
תדירות התשלום	חודשית- בכל חודש שבו מתקיימים התנאים.
מקבל התשלום	המשפחה שעמה שוהה הילד, על פי פרטי התביעה: סבים וסבתות, דודים, אחים בוגרים או משפחה מלווה.
הערות	חובה להגיש את התביעה להבטחת הכנסה לקטין בחודש היציאה לחופשה או בחודש שלפניו. יש לצרף לתביעה: (א) אישור מהפנימייה על מועדי החופשה (ב) דו"ח סוציאלי עם פירוט הרקע המשפחתי המעיד על כך שהוא מחוסר עורף משפחתי, תוך התייחסות לקשר עם הוריו (ג) הודעה לאיזו משפחה הילד יוצא בחופשה. חוק הבטחת הכנסה אינו מאפשר תשלום רטרואקטיבי - יש להגיש את הבקשה בחודש שלפני החופש או באותו חודש, ולא בחודש שאחריו. זכאות נלווית במסגרת משרד התחבורה/רשות הרישוי: מורה מלווה מתנדב להשלמת שעות נהיגה ניתנת למי שקיבל קצבת ילד נטוש/יתום לפי חוק הבטחת הכנסה. לקבלת ההטבה יש לפנות למשרד התחבורה, אגף הרישוי (יש טפסים באינטרנט).

4. קצבת שאירים	
ילד שאחד מהוריו, שהיה תושב ישראל, נפטר.	אוכלוסייה זכאית
חודשית	תדירות התשלום
במקרים של ילדי פנימיות של משרד הרווחה: הקצבה משולמת למשרד הרווחה, הנושא בעלויות החזקת הילד בפנימייה. הכסף נחסך עבור הילד ומועבר אליו בהגיעו לגיל 18.	מקבל התשלום
סכום הקצבה תלוי בתקופות הביטוח של ההורה והאם קיים יתום אחד או יותר. קיימים שיעורי קצבה שונים בהתאם לכך. כשנפטרו שני הורים – משולמת קצבה בגין כל אחד מההורים בנפרד, כך שהסכום יהיה גדול יותר. הזכאות בשל כל הורה – בהתאם לתקופות הביטוח של כל אחד מהם. לפי החוק אפשר לשלם רטרואקטיבית עד שנה. אולם נקבעו נסיבות נוספות שבהן אפשר להאריך תקופה זו.	הערות

5. דמי מחיה	
ילד שזכאי לקצבת שאירים או לקצבת תלויים, בהיותו תלמיד בכיתות ט'-י"ב	אוכלוסייה זכאית
חודשית	תדירות התשלום
המשפחה המטפלת בילד. אם אין אפוטרופוס המשפחה המטפלת בילד יכולה לעבור מינוי מקבל גמלה ע"י הביטוח הלאומי ולקבל את הקצבה. ילד מעל גיל 16 יכול לקבל את הקצבה לידי.	מקבל התשלום
יש שני שיעורי תשלום הקבועים בחוק בהתאם לתקופות הביטוח של ההורה. אם נפטרו שני הורים – משולם בעד כל הורה בנפרד. אם לא שולם – אפשר לבקש את התשלום רטרואקטיבית עד מלאת 19 שנים לילד (נמצא בבדיקה לאפשרות שינוי והרחבת התקופה).	הערות

6. מענק בר מצווה	
------------------	--

אוכלוסייה זכאית	זכאי לקצבת שאירים, לקצבת תלויים או לתגמול ליתום עקב פעולות איבה המגיע לגיל בר/בת מצווה
תדירות התשלום	חד פעמי
מקבל התשלום	הורים או אפוטרופוס או משפחה המטפלת בילד או הילד עצמו – מעל גיל 16.
הערות	התשלום הינו בגובה 2/3 מהשכר הממוצע במשק. התשלום לא מועבר לילדי הפנימיות אולם אפשר לבקש את התשלום עד 7 שנים רטרואקטיבית.

7. קצבת תלויים

אוכלוסייה זכאית	ילד שאחד מהוריו נפטר בגין תאונת עבודה
תדירות התשלום	חודשית
מקבל התשלום	הורים, אפוטרופוס או מטפל אחר- בהסתמך על דו"ח סוציאלי
הערות	קצבה זו היא חלופית לקצבת שאירים. תשלום הקצבה הגבוהה יותר, שכן קצבת תלויים תלויה בגובה ההכנסה של ההורה שנפטר. גם במסגרת קצבת תלויים משולמים דמי מחיה ומענק בר מצוה.

8. לימוד נהיגה

אוכלוסייה זכאית	ילדים המוגבלים בניידות ומרותקים לכיסא גלגלים, מעל גיל 17
תדירות התשלום	חד פעמית
מקבל התשלום	הילד
הערות	הטבה מהקרן לפיתוח שירותים לנכים התשלום הינו ללימוד נהיגה על רכב מיוחד.

9. איבה	
אוכלוסייה זכאית	ילדים נפגעי פעולות איבה, או יתומים עקב פעולות איבה
תדירות התשלום	חודשית
מקבל התשלום	הורים או אפוטרופוס או מקבל גמלה שמונה ע"י המוסד לביטוח לאומי.
הערות	התשלום הינו לפי חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה.

10. אלימות במשפחה	
אוכלוסייה זכאית	ילד שאחד מהוריו שהיה תושב ישראל נפטר כתוצאה מאלימות של בן/בת זוגו.
תדירות התשלום	חודשית
מקבל התשלום	האפוטרופוס על הרכוש מגיש את התביעה ומקבל את התשלום.
הערות	התגמול משולם בנוסף לקצבת השאירים המגיעה לילד.

11. אסיר ציון	
אוכלוסייה זכאית	ילד שאחד מהוריו אסיר ציון שנפטר, ואין אלמן/ה.
תדירות התשלום	חודשית
מקבל התשלום	אפוטרופוס על הרכוש או מקבל גמלה שמונה ע"י המוסד לביטוח הלאומי.
הערות	מאושר אישית על ידי פקיד אסירי ציון במשרד הראשי של המוסד לביטוח לאומי.

12. מענק פטירה	
אוכלוסייה זכאית	ילד שאחד מהוריו נפטר, וההורה היה זכאי בחודש הפטירה או בחודש שקדם לו לגמלת נפגעי עבודה, תלויים, ז"ש, נכות, מתנדבים או הבטחת הכנסה. המענק ישולם לילד רק אם אין לנפטר בן/בת זוג
תדירות התשלום	חד פעמית
מקבל התשלום	הילד- אם אינו קטין אפוטרופוס או מטפל - לילד קטין.
הערות	אם הילד לא עונה להגדרת ילד בעת הפטירה, אך בתוך שנה מהפטירה עונה להגדרה- יכול הילד לקבל את המענק (למשל- סיים תיכון בעת הפטירה, ובתוך שנה לכל היותר התגייס).

13. תוספת בקצבה שההורה זכאי לה	
אוכלוסייה זכאית	תושב ישראל בוגר יכול להיות זכאי, בכפוף להוראות החוק, לקצבת נכות או זקנה. בקצבות אלה משולמת גם תוספת בעד ילד אחד או שני ילדים (אין אפשרות חוקית לשלם תוספת בעד יותר משני ילדים, אף אם הם קיימים). אם הילד חי בנתק גמור מההורים, אפשר לבקש להעביר את התוספת בעד הילד לידי מי שמטפל בילד.
תדירות התשלום	חודשית
מקבל התשלום	אפוטרופוס על הרכוש או לפי מינוי מקבל גמלה ע"י הביטוח הלאומי, או לילד מעל גיל 16.
הערות	

14. קצבת נכות כללית	
אוכלוסייה זכאית	תושב ישראל מעל גיל 18, העונה על כללי הזכאות לקצבת נכות כללית.
תדירות התשלום	חודשית
מקבל התשלום	הנכה עצמו, או אפוטרופוס או מקבל גמלה שמונה על ידי המוסד לביטוח לאומי אם אינו מסוגל לטפל בענייניו (פיזית או נפשית)
הערות	גם ילד בפנימייה, מעל גיל 18, יכול להיות זכאי לגמלה. אם משרד ממשלתי נושא בכל עלויות החזקתו – תחולק הקצבה בין המשרד הנושא בהוצאותיו לבין הנכה, 80% למשרד המממן אותו ו-20% לידי הנכה.

15. שיקום מקצועי	
אוכלוסייה זכאית	תושב ישראל מעל גיל 18, שנקבעה לו נכות רפואית משוקללת בשיעור של 20% לפחות, גם אם אינו מקבל קצבת נכות מהביטוח הלאומי, ועקב נכותו הוא זקוק לשיקום תעסוקתי ומסוגל להשתלב בעבודה בשוק החופשי.
תדירות התשלום	בהתאם להחלטה על סוג התשלום
מקבל התשלום	המשתתף עצמו.
הערות	מטרת השיקום המקצועי הוא לסייע לזכאים לשיקום להשתלב בשוק העבודה החופשי באמצעות הכשרה מקצועית והשמה בעבודה. אפשר להגיש תביעה לשיקום גם לאחר שירות צבאי / לאומי. שירותי השיקום המקצועי כוללים: אבחון והכוונה מקצועית, דמי שיקום בזמן ההכשרה או הלימודים, תשלום הוצאות הקשורות בלימודים, כגון שכר לימוד, הוצאות נסיעה, ספרים ומכשירי לימוד. כמו כן כלולים שירותי השמה בעבודה.

16. פגיעה בעבודה - ילדים	
אוכלוסייה זכאית	תושב ישראל העונה על כללי הזכאות, אשר עבד ונפגע בעבודה או בדרך אליה.
תדירות התשלום	חודשית
מקבל התשלום	הקטין אם הוא מעל גיל 16 או הורה או אפוטרופוס
הערות	

17. גמלת פשיטת רגל - ילדים	
אוכלוסייה זכאית	תושב ישראל העונה על כללי הזכאות, אשר עבד ומעבידו פשט את הרגל, או ניתן נגד מעבידיו צו פירוק.
תדירות התשלום	חד פעמית
מקבל התשלום	הקטין אם הוא מעל גיל 16, או הורה או אפוטרופוס
הערות	

18. מענק אבטלה - ילדים	
אוכלוסייה זכאית	קטין שמלאו לו 15 שנים ועוד לא מלאו לו 18 שנים המשתתף בפרנסת הוריו או שהוא ללא הורים ואין בידי לשכת שירות התעסוקה לספק לו עבודה על פי הכללים

תדירות התשלום	חודשית
מקבל התשלום	הקטין אם הוא מעל גיל 16, או הוריו או אפוטרופוס
הערות	התשלום בשיעור ההשתתפות בפרנסה. הענקת האבטלה לא תינתן אלא בתנאי שהקטין משתתף בתקופת האבטלה, וכל עוד הוא משתתף, בהכשרה מקצועית, בסידורי תעסוקה או בפעילויות שהשר הכיר בהן.

19. תגמולי מתנדבים - ילדים	
אוכלוסייה זכאית	מתנדב מגיל 14 שנפגע תוך כדי ועקב פעולת התנדבות, לרבות פגיעה בדרך למקום ההתנדבות וממנו.
תדירות התשלום	חודשית
מקבל התשלום	הקטין אם הוא מעל גיל 16, או הוריו או אפוטרופוס
הערות	מגיל 14 עד 18 תחושב הגמלה לפי ההכנסה מעבודה או ממשלח יד או על פי הניתן לאדם המצוי בהכשרה מקצועית הגבוה יותר.

20. תגמולי מילואים - ילדים	
אוכלוסייה זכאית	נערים עובדים עד גיל 18 שנים שנעדרו מעבודתם עקב השתתפותם בחינוך קדם צבאי (גדנ"ע), על פי החלטת הוועדה לענייני שירות מילואים.
תדירות התשלום	חד פעמי
מקבל התשלום	הקטין אם הוא מעל גיל 16, או הוריו או אפוטרופוס
הערות	המוסד לביטוח לאומי רשאי להתייעץ עם הוועדה לענייני שירות מילואים ובאישור השר ליתן הענקה לנערים אלה.

3. קצבאות שילדי פנימיות אינם זכאים להן מאחר שכלכלתם על חשבון אוצר המדינה:

1. דמי מזונות
2. קצבת ילד נכה